

Retvenka atsirėmė į barą ir įmerkė nosį į purviną taurelę. Viskis nesušildė. Niekas tavęs nesušildys šitame šventųjų pamirštame mieste. Ir niekur nepabėgsi nuo smarso, gerklę smaigiančio triumo vandens, moliuskų ir šlapio akmens mišinio, įsismelkusio jam į poras, tarsi būtų pamirkytas miesto esencijoje kaip kokiam bjauriausiame pasaulyje arbatos puodelyje.

Statinėje tvaikas buvo stipriausias, dar stipresnis tokioje apgailėtinoje skylėje kaip ši – sukiužusioje užėjoje, įsispraudusioje pirmame vieno iš labiausiai nušiorusių daugiabučių aukšte, su lubomis, įlinkusiomis dėl drėgno oro ir prastos statybos, ir balkiais, nujuodintais daugybę metų nebekūrenamo židinio suodžių – kaminą seniai užkimšo prisikaupusios šiukšlės. Grindys buvo apibarstytos pjuvenomis, kad sugertų išpiltą lagerį, vėmalus ir kitus klientų nebevaldomus skysčius. Kažin kada jas paskutinį kartą iššlavė? Bet Retvenka nuvijo tą mintį ir įmerkė

nosį giliau į taurelę, uosdamas saldų pigaus viskio kvapą. Nuo jo spaudė ašaras.

– Viskį reikia gerti, ne uostyti, – nusijuokė barmenas.

Retvenka padėjo taurelę ir niūriai nudelbė vyrą. Šis buvo storasprandis, krūtine kaip statinė, tikras mušeika. Retvenka matė, kaip jis išmetė į gatvę ne vieną neklusnų klientą, bet buvo sunku rimtai žiūrėti į vyrą, apsirengusį pagal Statinės jaunimo madas – rausvais marškiniais, kurių rankovės, rodės, tuoj tuoj plyš ant didžiulių dvigalvių raumenų, ir rėksminga raudona ir oranžine languota liemene. Priminė išsidabinusį, ką tik iš kiauto išsinėrusį krabą.

– Pasakyk man, – tarė Retvenka; kerčiškai ir šiaip kalbėjo nekaip, o po kelių taurelių liežuvis dar sunkiau vertėsi, – kodėl miestas taip dvokia? Kaip sena sriuba. Kaip lėkščių priversta kriauklė.

Barmenas nusijuokė.

– Toks jau tas Keterdamas. Pripranti.

Retvenka papurtė galvą. Nenorėjo priprasti prie šito miesto ar prie jo smarvės. Darbas pas tarybos narį Hodą buvo nuobodus, bet ten bent turėjo sausą ir šiltą kambarį. Kaip vertingas griša kontraktininkas, Retvenka gyveno patogiai, pilvas visada buvo pilnas. Tada jis keikė Hodą, darbas ganyti didžiulį pirklio laivyną po jūrą kėlė nuobodulį, o kontrakto sąlygos – siutą, bet pats sutiko su kvailomis sąlygomis norėdamas po pilietinio karo ištrūkti iš Ravkos. Tačiau dabar? Dabar prieš savo valią ilgėjosi grišų dirbtuvių Hodo namuose, židinyje smagiai liepsnojančios ugnies, juodos duonos su gabalais sviesto ir storais kumpio pjausniais. Hodui mirus, Kerčės pirklių taryba leido Retvenkai dirbti laivuose, kad išsimokėtų kontraktą. Atlygis buvo šykštus, bet kokį jis turėjo

pasirinkimą? Buvo griša audronešis priešiškame mieste, be įgimtų talentų, neturintis jokių kitų gebėjimų.

– Dar vieną? – paklausė barmenas, mostelėjęs į tuščią Retvenkos taurelę.

Retvenka sudvejojo. Neturėtų švaistyti pinigų. Jei pataupys skatikus, pakaks pasisamdyti dar vienai kelionei, gal dviem, ir sukaups užtekčiai pinigų kontraktui apmokėti ir trečios klasės bilietui į Ravką nusipirkti. Jam tiek ir tereikėjo.

Dokuose turėjo būti greičiau nei po valandos. Numatė audrą, tad įgula pasikliaus Retvenkos gebėjimu suvaldyti oro sroves ir ramiai nuvesti laivą į bet kurį norimą pasiekti uostą. Retvenka nežinojo, kokį, ir jam nerūpėjo. Koordinates nurodys kapitonas; Retvenka išpūs bures ar nuramins dangų. O paskui atsiims atlygį. Bet vėjas dar nesustiprėjo. Galbūt pirmą kelionės dalį pavyks pramiegoti. Retvenka pabarbeno per barą ir linktelėjo. Kur vyrui dėtis? Jis šiame pasaulyje nusipelnė bent šiek tiek komforto.

– Aš ne koks pasiuntinukas, – sumurmėjo.

– Kaip sakei? – paklausė barmenas, pildamas naują taurelę.

Retvenka tik numojo ranka. Šitas žmogus, šitas eilinis nusmurgėlis, niekada nesuprastų. Jis plūkėsi nežinioje. Vildamasis ko? Kelių papildomų monetų kišenėje? Meilaus dailios merguželės žvilgsnio? Nieko neišmanė apie mūšio šlovę, ką reiškė būti garbinamam.

– Tu iš Ravkos?

Nors mintis aptraukė viskio migla, Retvenka įsitempė.

– Kodėl klausai?

– Šiaip sau. Kalbi, lyg būtum iš Ravkos.

Retvenka liepė sau atsipalaiduoti. Per Keterdamą keliavo daugybė darbo ieškančių ravkiečių. Jo išvaizda niekuo neišdavė, kad

yra griša. Bailumas pačiam sukėlė pasišlykštėjimą – savimi, barmenu, šituo miestu.

Norėjo tiesiog sėdėti ir mėgautis gėrimu. Bare nebuvo, kas galėtų jį užpulti, barmenas raumeningas, tačiau Retvenka žinojo, kad nesunkiai jį sudorotų. Bet kai esi griša, gali pritraukti bėdų net neatkreipdamas dėmesio. Pastaruoju metu Keterdame sklandė gandai apie dingstančius žmones – grišos prapuldavo gatvėje ar iš namų, tikriausiai pakliuvę į vergų pirklių rankas ir parduoti daugiausia pasiūliusiam pirkėjui. Retvenka neleis, kad jam taip nutiktų, tik ne dabar, kai tiek nedaug beliko, iki galės nusipirkti kelionę namo, į Ravką.

Išmaukė viską, pliaukštelėjo monetą ant prekystalio ir pakilo nuo baro. Arbatpinigių nepaliko. Barmenas gali pats užsidirbti pragyvenimui.

Retvenka šiek tiek svyrudamas išėjo laukan, drėgna oro smarvė nė kiek nepadėjo. Nuleidęs galvą patraukė į Kėtvirtąjį uostą, vildamasis, kad pasivaikščiojimas praskaidrins galvą. *Dar dvi kelionės*, – pakartojo sau, dar kelios savaitės jūroje, keli mėnesiai mieste. Sugalvos, kaip iškėsti. Kažin ar Ravkoje jo lauks kas nors iš senų draugų. Buvo kalbama, kad jaunas karalius dalija atleimus kaip saldinius, nekantraudamas atkurti Antrąją armiją, karui nuniokojus grišų pajėgas.

– Dar dvi kelionės, – tarė pats sau, patrepsėjęs batais, kad nugintų pavasario drėgmę. Kaip į metų galą gali būti taip šalta ir šlapia? Nuėjo palei Grafkanalą, sudrebėjo pamatęs Juodojo Šydo salą, įsispraudusią vandens vingyje. Kadaisė Kerčės turčiai ten laidojo savo mirusiuosius mažuose akmeniniuose nameliuose virš vandens. Dėl kažkokios klimato užgaidos salą visada gaubė

kunkuliuojantis rūkas, sklandė gandai, kad ten vaidenasi. Retvenka paspartino žingsnį. Jis nebuvo prietaringas – kai turi tokių galių, nėra ko bijoti tų, kas gali slėptis šešėliuose, – bet kas mėgsta vaikščioti prie kapinių?

Tvirčiau susisupęs į paltą nudrožė Havenštrase, dairydamasis judėjimo besiraizgančiuose skersgatviuose. Netrukus vėl bus Ravkoje, ten galės vaikščioti gatvėmis nebijodamas. Aišku, jei gaus atleidimą.

Retvenka nejaukiai pasirinkė palte. Karas supjudė grišas su grišomis, o jo pusė buvo ypač žiauri. Jis žudė buvusius draugus, civilius, net vaikus. Bet kas padaryta, nebepakeisi. Karaliui Nikolajui reikia kareivių, o Retvenka buvo labai geras karys.

Jis linktelėjo sargybiniui būdelėje prie įėjimo į Ketvirtąjį uostą, dirstelėjo per petį įsitikinti, kad paskui jį niekas neseka. Nuėjo pro krovinius konteinerius iki dokų, susirado reikiamą švartavimo vietą ir stojo į eilę užsiregistruoti pas pirmąjį kapitono padėjėją. Atpažino jį iš ankstesnių kelionių, visada irzlų ir paniurusį, lietas sprandas kyšojo virš palto apykaklės. Vyrukas rankoje laikė storą pluoštą dokumentų, Retvenka pastebėjo violetinį vaškinį vieno iš Kerčės pirklių tarybos narių antspaudą. Šitame mieste tie antspaudai vertingesni už auksą, garantavo geriausias švartavimo vietas uoste ir pirmenybę dokuose. O kuo tarybos nariai pelnė tokią pagarbą, tokias privilegijas? Monetomis. Nes jų kelionės Keterdamui nešė pelną. Ravkoje galia reiškė ką kita, ten grišų valiai lenkėsi net stichijos, o šalį valdė tikras karalius, ne šutvė pasipūtusių pirklių. Tiesa, Retvenka bandė nuverstį karaliaus tėvą, bet tai nieko nekeitė.

– Dar nepasiruošę priimti įgulos, – atsakė pirmasis padėjėjas, kai Retvenka prisistatė. – Gali pasišildyti uosto viršininko biure. Laukiam Bangų tarybos leidimo.

– Jums gerai, – abejingai atsakė Retvenka.

Dirstelėjo į vieną iš juodųjų obeliskų, stūksantį virš uosto. Jei būtų bent menkiausia galimybė, kad Bangų tarybos pasipūtėliai pamatys jį iš savo stebėjimo postų, keliais rinktiniais gestais parodytų, ką tiksliai apie juos galvoja. Neva yra grišos, bet ar krustelėjo bent pirštelį, kad padėtų kitiems savo gentainiams mieste? Kad padėtų likimo nuskriaustiesiems, kuriems būtų pravertusi ir menkiausia malonė?

– Ne, nekrustelėjo, – atsakė pats sau.

Pirmasis padėjėjas susiraukė.

– Gezenai, Retvenka, gėrei?

– Ne.

– Dvoki viskiu.

Retvenka šnirpštelėjo.

– Šiek tiek viskio.

– Išsiblaivyk. Išgerk kavos ar susirask stiprios džurdos. Ta medvilnė po dviejų savaitių turi būti Djerholme, o mes tau mokame ne už tai, kad gaiveliotumeisi triume. Supratai?

– Taip, taip, – atsainiai numojo Retvenka, jau traukdamas link uosto viršininko biuro. Bet žengęs kelis žingsnius mostelėjo riešu. Mažytis vėjo sukūrys sugriebė pirmojo padėjėjo laikomus popierius ir pažėrė virš dokų.

– Po velnių! – sušuko jis ir puolė bėgioti per medines lentas, bandydamas surinkti manifesto lapus, kol dar nenupūtė į jūrą.

Retvenka niūriai šyptelėjo, bet jį tuoj pat suėmė liūdesys. Jis buvo milžinas tarp žmonių, talentingas audronešis, šaunus karys – bet čia

tebuvo *darbuotojas*, apgailėtinas senas ravkietis, kalbantis laužyta Kerčės kalba ir per daug geriantis. *Namie*, – tarė sau, – *netrukus būsiu namie*. Gaus atleidimą ir galės vėl įrodyti savo vertę. Kovos už savo šalį. Miegos po nevarvančiu stogu ir nešios mėlynos vilnos keftą, pamuštą sidabrinės lapės kailiu. Vėl bus Emilis Retvenka, ne šitas apgailėtinas šešėlis.

– Yra kavos, – tarė klerkas, Retvenkai įėjus į uosto viršininko biurą, ir parodė varinį indą kampe.

– Arbatos?

– Yra kavos.

Šita šalis. Retvenka prisipylė pilną puodelį tamsios pliuorzės, labiau norėdamas susišildyti rankas nei atsigerti. Negalėjo pakęsti jos skonio bent be padoraus kaupo cukraus, kurio uosto viršininkas neparūpino.

– Kyla vėjas, – tarė klerkas, lauke sužvangėjus vėjo gūσιο papurtytam varpui.

– Turiu ausis, – suniurnėjo Retvenka.

– Čia tikriausiai nieko baisaus, bet išplaukus iš uosto...

– Tylėk, – griežtai paliepė Retvenka. Atsistojęs įsiklausė.

– Ką? – perklausė klerkas. – Tai...

Retvenka pridėjo prie lūpų pirštą.

– Kažkas suriko. – Garsas sklido iš ten, kur stovėjo prišvar-
tuotas laivas.

– Tik kirai. Kyla saulė, ir...

Retvenka pakėlė ranką, ir vėjo gūsis bloškė klerką į sieną.

– Sakiau *tylėt*.

Klerkui atvipo žandikaulis, vyras kybojo prispaustas prie sienos.

– Tu įguloje tarnaujantis griša?

Dėl visų šventųjų, neįau Retvenkai reikės išsiurbti vaikinui iš plaučių orą ir jį uždusinti, kad užsičiauptų?

Per vaškuotus langus Retvenka įžiūrėjo aušrai artinantis mėlstantį dangų. Girdėjo klykaujančius kirus, bangose ieškančius pusryčių. Gal alkoholis suvėlė mintis?

Retvenka paleido klerką ir šis susmuko ant žemės. Išlaistė kavą, bet nesivargino įsipilti dar.

– Sakiau tau, kad tai niekis, – tarė klerkas stodamasis ant kojų. – Nereikėjo taip įsijausti. – Nusipurtyęs dulkes vėl prisėdo prie stalo. – Dar neteko sutikti nė vieno iš jūsų. Grišos. – Retvenka šnirpštelėjo. Klerkas tikriausiai sutiko, tiesiog to nežinojo. – Jums nemažai moka už keliones?

– Per mažai.

– Aš... – Klerko žodžius užgožė į skiedras pažirusios biuro durys.

Retvenka ranka prisidengė veidą. Šokęs nusirito už klerko stalo ieškodamas priedangos. Į kabinetą įėjo moteris – juodaplaukė, auksinėmis akimis. Šu.

Klerkas griebė šratinį šautuvą, Retvenka matė jį pakabintą po stalu.

– Jie atėjo algų! – sušuko vaikinai. – Niekas neatims algų.

Retvenka pakraupęs žiūrėjo, kaip ištįsęs klerkas atsistojo kaip koks keršijantis karys ir paleido ugnį. Dėl visa, kas šventa, niekas taip nemotyvavo kerčiečių kaip pinigai.

Dirstelėjęs iš už stalo, Retvenka kaip tik pamatė, kaip šratų debesis susmigo tiesiai moteriai į krūtinę. Ją sviedė atbulą, atsitrenkusi į durų rankeną susmuko ant grindų. Retvenka užuodė aitrūs parako dūmus, liežuvis pajuto metalinį kraujo tvaiką. Jo

pilvas gėdingai persivertė. Jau seniai savo akimis nematė, kaip ką nors nušauna, – tik per karą.

– Niekas nepaims algų, – patenkintas pakartojo klerkas.

Bet Retvenkai nespėjus atsakyti, šu moteris kruvina ranka įsikibo į durų staktą ir prisitraukusi pakilo ant kojų.

Retvenka sumirksėjo. Kiek to nelemto viskio jis išgėrė?

Moteris žengė į priekį. Per palaidinės draiskalus Retvenka matė kraują, šratais suvarpytą odą, kažkas blizgėjo – rodos, metalas.

Klerkas tirtančiomis rankomis puolė užtaisyti, bet moteris judėjo per greitai. Ištraukė šautuvą jam iš rankų ir trenkė buože, šturpi jėga nusiųdė vaikiną į šoną. Tada numetė šautuvą ir atgręžė auksines akis į Retvenką.

– Imkit pinigų! – sušuko šis šliauždamas atbulas. Išsitraukęs iš kišenės metė jai puštuštę piniginę. – Imkit viską, ko norit!

Tai išgirdusi moteris nežymiai šyptelėjo – iš gailėsčio? Smagu-mo? Retvenka nežinojo. Bet suprato, kad ji tikrai atėjo ne pinigų. Atėjo jo. Ir nesvarbu, ar buvo vergų pirkklė, ar samdinė, ar dar kas. Prieš save pamatys kareivį, ne nusususį bailį.

Jis pašoko ant kojų, raumenys nenoriai pakluso reikalavimams, ir atsistojo kovine poza. Ištiesė rankas į priekį. Kambaryje įsisuko kaukiantis vėjas, bloškė į moterį kėdę, paskui klerko stalą, tada garuojantį kavos indą. Ta abejingai numušė daiktus į šalį lyg valydamą voratinklius.

Retvenka sutelkė galią ir mostelėjo abiem rankomis į priekį, nukritus spaudimui užgulė ausis, vėjas sustiprėjo ir virto viesulu. Gal kulkos šitos moters nesustabdys. Pažiūrėkim, kaip atsilaikys prieš audros įniršį.

Moteris suurzgė tampoma vėtros, ši bloškė ją pro atdaras duris. Įsikibo į rankeną bandydama išsilaikyti.

Retvenka nusikvatojo. Buvo pamiršęs, kaip gera kovoti. Tada už nugaros išgirdo garsų triokšt, lupamas vinis ir plyštanti medį. Dirstelėjęs per petį pamatė skiautelę auštančio dangaus, prieplauką. Siena pradingo.

Jį sugriebė stiprūs gniaužtai, prispaudė rankas prie šonų, neleido panaudoti savo galios. Jis kilo, skriejo į viršų, uostas traukėsi po kojom. Pamatė uosto viršininko biurą, dokuose sukniubusį pirmąjį kapitono padėjėją, laivą, kuriuo turėjo plaukti, sulaužytas denio lentas, prie sutriuškinų stiebų besivoliojančius lavonus. Jo užpuolikai pirma apsilankė ten.

Vėjas stingdė veidą. Širdis padrikai tvinkčiojo ausyse.

– Prašau, – maldavo kildamas aukščiau, pats nežinodamas, ko prašo. Bijodamas per greitai ar per daug sujudėti, pasuko galvą į savo pagrobėją. Pakraupęs suvaitojo, lyg kūktelėjo, lyg sucypė kaip spąstuose įkliuvęs žvėris.

Jį laikantis vyras buvo šu, juodus plaukus susirišęs į standų kuodą, primerkęs akis gindamasis nuo bloškiančio vėjo – o dangaus fone plasnojo du iš nugaros augantys didžiuliai sparnai su vyriais, įtempta medžiaga išsiuvinėta sidabrinų siūlų raštais. Ar tai angelas? Demonas? Koks nors keistas atgijęs mechanizmas? O gal Retvenka tiesiog išprotėjo?

Nešamas savo pagrobėjo, Emilis Retvenka pamatė jų ant žemai apačioje blizgančios jūros metamą šešėlį: dvi galvos, du sparnai, keturios kojos. Jis tapo didžiule pabaisa, bet ta pabaisa jį suris. Jo maldos virto klyksmais, bet nei vieni, nei kiti atsako nesulaukė.